

Inwentaryzacja pomników przyrody w województwie zachodniopomorskim

Fot. Andrzej Gabiński

Wraz z 2015 r. zakończyła się, trwająca dwa lata, ogólnopolska inwentaryzacja pomników przyrody i użytków ekologicznych, wykonywana na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. W 2014 r. Klub Przyrodników inwentaryzował pomniki przyrody w województwie lubuskim (w sumie ponad 1300 obiektów). W tym roku podjął się tego zadania w województwie zachodniopomorskim, w którym wg danych wyjściowych do zinwentaryzowania miało być prawie 3000 pomników.

Zgodnie z Art. 40. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody...

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Ustanowienie pomnika przyrody [...] następuje w drodze uchwały rady gminy.

Efektem prac kilkusobowego zespołu, trwających od maja do października, było zinwentaryzowanie 2828 pomników przyrody w 21 powiatach województwa zachodniopomorskiego. Zdecydowanym rekordzistą, jeśli chodzi o liczbę zlokalizowanych pomników przyrody, okazał się powiat drawski (325 pomników). Drugim w kolejności, jeśli chodzi o liczbę zlokalizowanych obiektów, był powiat gryfiński (233 pomniki). W północnej części tego powiatu rozciąga się Puszcza Bukowa, w której znajduje się prawie połowa pomników całego powiatu. Na samym końcu listy znalazły się: powiat policki, z liczbą zaledwie 14 pomników oraz pyrzycki – 26 pomników. Średnia liczba pomników na powiat w województwie zachodniopomorskim to ok. 150 obiektów.

Należy jednak uściślić, że pojedynczy pomnik przyrody nie zawsze stanowi jedno drzewo czy głąz narzutowy. Wśród inwentaryzowanych pomników blisko połowę stanowiły pomniki wiloobietowe (aleje, szpalery, bindaże, grupy itp.). Największa inwentaryzowana aleja znajduje się w powiecie koszalińskim, pomiędzy miejscowościami Naclaw i Jacinki, liczy ona 534,

często kilkusetletnie, buki. Znanym, wiloobietowym pomnikiem przyrody jest też bindaż w parku miejskim przy ulicy Towarowej, w Kołobrzegu. Bindaż w Kołobrzegu powstał w połowie XIX w. ma długość 130 m i liczy 266 grabów w różnym wieku. Kolejnym znanym wiloobietowym pomnikiem w województwie zachodniopomorskim jest kompleks platanowych alei na Placu Jasne Błonia im. Jana Pawła II w Szczecinie. W sumie rośnie tu 212 platanów. Niezbyt znana, ale również liczna aleja (251 drzew różnych gatunków) rośnie wzdłuż brukowej drogi, na południe od Jeziora Ostrowieckiego, w powiecie myśliborskim.

Bindaż jest rodzajem alei, w której drzewa są rozpięte na specjalnej kratownicy i formowane w taki sposób, żeby utworzyły rodzaj tunelu nad ścieżką czy drogą, wzdłuż której zostały posadzone. Ta forma ogrodowa była szczególnie popularna w baroku.

Młodoogalajny krajobraz północno-zachodniej Polski obfituje również w imponujących rozmiarów twory przyrody nieożywionej. Liczne głązy narzutowe, w ich „naturalnym środowisku”, można oglądać m.in. w Puszczy Bukowej pod Szczecinem czy w rezerwacie Długogóry w powiecie myśliborskim.

Eratyk – to inaczej głąz narzutowy, zwany też narzutniakiem, czyli fragment litej skały przetransportowany przez lodowiec. *Errare* w języku łacińskim oznacza błędzić.

Do ciekawych obiektów należą również Bliźniaki – dwa granitowe głązy narzutowe, położone w malowniczym lesie koło rezerwatu Dąbrowa Krzymowska, w gminie

Blizniaki – pomnikowe głazy narzutowe w Nadleśnictwie Chojna. Fot. Katarzyna Barańska

Chojna (powiat gryfiński). Jeden z nich został częściowo odkopany. Jego obwód to ok 25 m, a wysokość 4,5 m. Wartą zobaczenia atrakcją turystyczną jest również Głaz Tempelburg, na południe od Cichorzecza, w powiecie drawskim. Głaz w przeszłości próbowano rozłupać, czego świadectwem są widoczne na powierzchni eratyku żłobienia oraz leżące w pobliżu mniejsze fragmenty skał, będące niegdyś integralną częścią pomnika. Mimo to Tempelburg do dziś zachował imponujące rozmiary (obwód ok. 20 m). Ogromnych rozmiarów głaz leży również wśród pól uprawnych, na południe od

miejsowości Rokita, w powiecie goleniowskim.

Ciekawostką są powierzchniowe pomniki przyrody, obejmujące pojedyncze, odznaczające się w terenie formy rzeźby terenu, zbiorniki wodne, fragmenty cennych siedlisk. W powiecie gryfińskim są 3 takie obiekty, obejmujące niewielkie wzniesienia lub skarpy pokryte przez murawy kserotermiczne: Ostnicowa Skarpa i Ciepłolubna Wydma koło Siekierok oraz Storczykowa Skarpa koło Nawodnej. Wszystkie trzy zostały niedawno powołane dzięki staraniom Klubu Przyrodników.

Największy głaz narzutowy w Polsce

Podobnie jak województwo lubuskie, również zachodniopomorskie może się pochwalić pomnikami o rekordowych wymiarach. Na cmentarzu w Tychowie, w powiecie białogardzkim znajduje się największy znany głaz narzutowy w kraju. **Głaz Tryglaw**, bo tak się nazywa, zbudowany jest z gnejsu i w okolicy Tychowa został przywleczony przez ostatnie zlodowacenie aż ze Skandynawii. Jego obwód to 50 m, szacowana wysokość - 7,8 m (z czego tylko 3,8 nad ziemią), długość - 13,7 m i szerokość - 9,3 m.

Klasycznym powierzchniowym pomnikiem przyrody jest Krzywy Las w powiecie gryfińskim, koło Gryfina, obejmujący fragment monokultury sosnowej, w której część drzew na skutek działalności owadów zyskała niespotykany pokrój. Tego typu pomniki spotykane są dosyć często, również w innych województwach (m.in. Tańczące Sosny, Kandelabry w woj. lubuskim).

Najliczniejszym typem pomników przyrody były oczywiście drzewa, wśród których zdecydowanie dominowały dęby szypułkowe. W niektórych powiatach częstymi pomnikami były również buki, lipy, platan, w mniejszym stopniu świerki, daglezie, wiąz, cis, klony, kasztanowce, graby, bluszcz, topole, jesiony, modrzewie, miłorzęby, sporadycznie jodły, brzozy, jarzęby, robinie, wierzby, magnolie, żywotniki, jałowce i inne rośliny egzotyczne sadzone w parkach i ogrodach.

Lipa w Wierzbce Górnej, powiat kołobrzeski.

Fot. Andrzej Gabiński

Powierzchniowy pomnik przyrody, chroniący wydmy w dolinie Odry, powiat gryfiński. Fot. Katarzyna Barańska

Najstarsze i największe drzewa w Polsce

Województwo zachodniopomorskie może się pochwalić najstarszym w Polsce dębem. Jest nim znany **Dąb Bolesław**, rosnący przy drodze gruntowej w Lesie Kołobrzeskim, na wschód od Kołobrzegu. Jego

Bolesław - najstarszy dąb w Polsce.
Fot. Andrzej Gabiński

obwód to 708 cm, a szacowany wiek – 800 lat (to 130 lat więcej niż najbardziej znany dąb Bartek). Przez wiele lat Bolesław konkurował o miano najstarszego dębu w Polsce z Chrobrym z województwa lubuskiego. Badania dendrologiczne wykonane w 2000 r. ostatecznie wykazały, że kiedy Bolesław miał 60 lat to Chrobry dopiero kiełkował...

W Chojnie natomiast, w powiecie gryfińskim znajduje się największy **platan - Olbrzym**. Rośnie na niewielkim skwerku nad rzeką Rurzycą. Jego imponujące wymiary to: wysokość – 30 m i obwód – ponad 10 m.

Przy drodze za Zatomiem, w powiecie choszczeńskim, rośnie najgrubszy klon zwyczajny w Polsce – **klon Solarzy**, mierzący prawie 5,5 m w obwodzie. Jego nazwa zwią-

zana jest z dawnym szlakiem solnym, który wiodł drogą, przy której obecnie rośnie klon.

Oprócz wyżej wymienionych na szczególną uwagę zasługują również inne drzewa o wysokich walorach estetycznych lub imponujących wymiarach. Do takich można zaliczyć Lipę Św. Ottona, rosnącą przy ogrodzeniu kościoła w miejscowości Płoń, w powiecie gryfińskim. To jedna z najstarszych i najgrubszych lip w Polsce (mierzy prawie 10 m w obwodzie). Ogromnego buka o wiele mówiącej nazwie - Buk Dziewięciu Buków, można oglądać w powiecie goleniowskim, na zachód od Dąbrowy Nowogardzkiej. Jego obwód to ponad 8 m. W powiecie świdwińskim natomiast, w miejscowości Rusinowo, koło szkoły można podziwiać jednego z największych jesionów w kraju, mierzącego ponad 7 m obwodu. Na północ od Sianowa, w powiecie koszalińskim, nieopodal niewielkiej miejscowości Karnieszewice, znajdują się prawdopodobnie największe daglezie zielone w kraju, z których najgrubsza ma ponad 5 m w obwodzie.

To tylko kilkanaście z kilku tysięcy pomników przyrody w województwie zachodnim i kilkudziesięciu tysięcy w całej Polsce. Wszystkie je można zobaczyć na dwóch nowo utworzonych warstwach z formami ochrony przyrody (pomniki przyrody i użytki ekologiczne) na serwisie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska *Geoserwis* (<http://geoserwis.gdos.gov.pl>).

Jak utworzyć pomnik przyrody?

Szczegółową instrukcję jak utworzyć pomnik przyrody możecie znaleźć na stronie internetowej Klubu Przyrodników <http://www.kp.org.pl>, w zakładce *ochrona przyrody – porady i dokumenty*.

Polecamy również stronę internetową projektu Drogi dla Natury, Fundacji EkoRozwoju: <http://aleje.org.pl>.

Katarzyna Barańska

Sprawozdanie z XXXIV Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego - etap wojewódzki

Fot. Tomasz Krzyśków – wszystkie

W dniu 5 marca 2016 r. w Świebodzińskim Domu Kultury odbył się wojewódzki etap XXXIV Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego dla uczniów gimnazjów oraz wyższych klas szkół podstawowych. Temat wiodący konkursu brzmiał: „Rośliny i zwierzęta polskich gór”. W konkursie udział wzięło 71 uczniów z 15 szkół tworzących 13 zespołów. Indywidualnie startowało 8 osób.